

PREKRIVANJE SLIKA I KRIŽEVA NA GLUŠNICU

Uz 5. korizmenu nedjelju, koja se popularno naziva "Glušnica", povezan je običaj prekrivanja križeva i slika (za neko vrijeme i oltara) u crkvi. Taj običaj se uvriježio u kasnom srednjem vijeku ali mu najstariji spomen susrećemo već koncem 9. stoljeća. Neke su crkve zadržale taj običaj i danas a neke su ga napustile. Jedan nas je čitatelj zamolio da razjasnimo značenje toga običaja i riješimo mu nedoumicu: da li zdržati običaj prekrivanja velom slika i križeva u crkvi na nedjelju glušnicu ili se povesti za svojim susjedima koji su taj običaj napustili?

Nastanak i prvotno značenje

Za pravilno shvaćanje nekoga liturgijskoga znaka veoma je važno uočiti vrijeme i mjesto nastanka i prvotno teološko značenje koje je pridavano nekom znaku ili običaju koji se redovito veže uz određeni liturgijski znak.

Običaj prekrivanja velom križeva i slika koje predstavljaju Gospodina u korizmi veoma je drevan. Glasoviti liturgijski povjesničar Mario Righetti navodi podatak da je opat u St. Galenu Hartnot (+895.) nabavio korizmeni vel za svoj samostan.¹ To je vjerojatno jeka drevnoga običaja na Zapadu da se na početku korizme oltar prekrije velom koji je skrivao oltar pogledu vjernika kao pandan ikonostasu na Istoku. To "skrivanje" oltara imalo je praktičnu svrhu: trebalo je narodu koji nije imao kalendar pokazati da se nalazimo u korizmi. Neki, pak, povjesničari povezuju taj običaj s ostacima pokorničke prakse prve Crkve kad su se pokornici udaljavali iz crkve prije početka slavlja središnjega dijela euharistijskoga slavlja. Kad je ta pokornička praksa prestala, a svi su se vjernici posipanjem pepela na početku korizme duhom svrstavali među pokornike, onda im je kao "post očima" stavljen veo koji im je skrivao svetinju nad svetinjama sve do Uskrsnog bdjenja kad su bivali ponovno pomireni s Bogom tako da ga mogu "gledati" bez zastora.

Biskup Durandus koncem 13. st. tumači da je ovaj običaj nastao zbog toga jer je Isus za vrijeme svoje muke "sakrio" svoje božanstvo da bi mogao trpjeti kao pravi čovjek. Glasovito Schottovo izdanje misala neposredno prije

¹ M. RIGHETTI, *Manula di storia liturgica* v.II, Ancora, 1969,175.

Drugoga vatikanskoga sabora vidi u prekrivanju slika i križeva predodžbu velikoga poniženja našega Spasitelja i želju da nam se u srce duboko utisne slika Propetoga.

Ipak, izgleda da je najvjerojatniji neposredni povod uvođenju ovoga običaja čitanje evanđeoske perikope na početku muke koja je završavala retkom: *“Nato pograbiše kamenje da bace nj. No Isus se sakri te iziđe iz Hrama”* (Iv 8,59). Kršćani su u srednjem vijeku veoma često stvarali teatar (u izvornom smislu te riječi: predstavljanje) od onoga što su čuli u crkvi za vrijeme bogoslužja. To je najčešće pokazatelj liturgijske dekadence, ali je vjernicima bio lako shvatljiv i pamtljiv pa se brzo širio i ostavljao duboke tragove na pobožnost kršćana.

Današnje teološko tumačenje

Slike i križevi u crkvi imaju svrhu “predstaviti” ono što duhom vjerujemo a očima ne vidimo. Slike i križevi koji predstavljaju Gospodina u času poniženja i muke pomažu nam da bolje i dublje shvatimo otajstvo korizme posebno u drugom dijelu korizmenog vremena kad je muka Isusova u prvom planu. Zbog toga je u pravu liturgičar Kleinheyer koji tumači da takve slike nema smisla prekrivati. Za takav pothvat ne nalazi teološkoga opravdanja jer bogoslužjem ove nedjelje upravo počinje jače isticanje a ne skrivanje Isusova poniženja i muke. Slike i križeve koji bi predstavljali Gospodina u slavi imalo bi smisla prekrivati u ovo vrijeme.

Zakonske smjernice

Današnji misal (155. str.) dopušta da se “može zadržati običaj pokrivanja križeva i slika u crkvi. Sud o tome donosi biskupska konferencija. Križevi ostaju zastrti do svršetka službe Muke Gospodnje na Veliki petak, a slike sve do početka Vazmenoga bdjenja”.

Odgovor na postavljeno pitanje i preporuka

Iz izloženoga slijedi jasan zaključak: običaj je prepušten sudu mjesnih crkvenih vlasti. Župnik će prosuditi da li je u njegovoj crkvi toliko živ običaj da se križevi i slike u crkvi prekrivaju na nedjelju glušnicu ili tek neposredno prije bogoslužja Muke na Veliki petak. Ako je običaj već ukinut, nema ga smisla ponovno uvoditi. Ako je sačuvan najvjerojatnije je dobro da se zadrži. U svakom slučaju narodu je potrebno tumačiti što taj vidljivi vanjski znak znači i s tim povezivati oblik pobožnosti i otajstvenog navještaja vrijednosti Muke Isusove i našega povezivanja s tom mukom i pobjedom nad njom.

Marko Babić, ofm